

## **ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ ТА ЧИННИКИ ЇЇ ФОРМУВАННЯ**

*У статті на основі аналізу досліджень політологів, юристів, громадських діячів визначено сутність політичної культури. Основну увагу приділено основним чинникам впливу на формування політичної культури сучасної української молоді, а також шляхам її поліпшення.*

*Ключові слова: політична культура, молодь, політична свідомість, політична поведінка.*

Складне соціально-економічне становище країни призводить до загострення молодіжних проблем, негативно впливає на всі сфери життєдіяльності молоді: можливості задоволення матеріальних і духовних потреб, професійне і громадянське становлення. Ці та інші причини накладають своє відображення на характеристики політичної культури молоді, що в кінцевому рахунку виявляється в оцінці нею своєї ролі в державному будівництві як незначної. Політична культура молоді як органічна складова її загальної культури є виявом її індивідуальної спрямованості на участь (або ігнорування) у політичному житті суспільства, яка базується на певному рівні політичної самосвідомості, духовності й цілеспрямованості.

Поставлена проблема знайшла відображення у дослідженнях юристів, політологів, громадських діячів. Зокрема, відзначимо наукові розробки Карнаух А., Бебик В., Лапшин С.

Незважаючи на деякі розходження в трактуваннях, вітчизняні і закордонні дослідники визнають, що політична культура – це сукупність стійких компонентів політичної свідомості і політичної поведінки населення стосовно складових політичної системи: інститутів влади, політичного режиму, головних політичних цінностей. Політична свідомість є психічним відображенням політичної реальності. Вона виконує функцію орієнтації людини в сфері політики, тоді як політична поведінка представляє взаємодію індивіда з політичним середовищем з метою адаптації або з метою його зміни [1, 24]. Незважаючи на тісний зв'язок цих двох компонентів, у деяких випадках вони існують незалежно один від одного. Так, політична поведінка іноді носить імпульсивний характер, здійснюється без регулятивного впливу політичних орієнтацій. У свою чергу, політичні орієнтації можуть не реалізовуватися в поведінці через відсутність необхідних для цього умов.

Важливим кроком в удосконалюванні понятійного апарата культурологічного дослідження політичної культури є розробка системи показників і індикаторів її виміру [1, 29]. Спираючись на класифікацію когнітивних, афективних і оцінювальних складових політичної культури, запропоновану американськими дослідниками Г.Алмондом і С.Вербою, стосовно українського суспільства можна виділити наступні показники прояву політичної культури:

### **I. Показники політичної свідомості.**

Політична компетентність: інтерес до політичних подій; частота участі в дискусіях з політичних питань; інформованість про політичні події і їхня суб'єктивна важливість; переконаність у важливості політичної активності і можливості вплинути на політичний процес.

Політичні цінності: ступінь прийняття (чи неприйняття) оцінювальних суджень про волю, демократію, соціальну справедливість, рівність, індивідуалізм, роль держави, ринкову економіку, приватизацію, характер міжнародних відносин тощо.

Політична ідентифікація: оцінювальне ставлення до діяльності різних партій, рухів, організацій; рівень інформованості про партійні програми і ступінь їх підтримки; відчуття причетності до нації, держави, міста, району.

Політична довіра: переконаність у легітимності режиму; ставлення до ведучих політичних лідерів; ступінь довіри і підтримки інститутів влади різного рівня. [1, 35]

## **II. Показники політичної поведінки.**

Участь у діяльності партій, рухів, організацій.

Електоральна поведінка: участь у парламентських і президентських виборах, референдумах; участь у місцевих виборах; електоральні переваги і мотиви електоральної участі.

Протестна активність: участь у підписанні листів і петицій, мітингах і демонстраціях, страйках, насильницьких діях.

Участь у роботі органів державної влади і місцевого самоврядування. [1, 42]

На основі даних соціологічних опитувань, які проводилися Українським інститутом соціальних досліджень та Центром «Соціальний моніторинг», наприклад, можна простежити зміну політичних орієнтацій молоді впродовж 2004-2008 рр. [2, 332] На травень 2005 р. прибічників «лівих» було 4%, а на червень 2007 р. вже 7%. Що стосується «правих», то їх кількість відповідно зменшилась з 9 до 8 відсотків. Найліберальнішу позицію займають центристи, яких представляли в 2007 році 27%, а в 2008 р. лише 23. Не новина, що в цей перехідний період дуже багато людей не можуть визначитися в своїх переконаннях. Вони складають близько 30%, що говорить про нестабільність політичної системи в цілому. Але найсумніше те, що близько 26% за даними на 2008 р. взагалі не орієнтуються в політиці. Це говорить про низький рівень політичного виховання молоді. [2, 334]

Нажаль, високий рівень соціально-політичної активності мають лише 2% молоді. Не цікавляться політикою близько 30% опитуваних. Причини цього різні. Багато молодих людей вважають, що вони не мають до політики ніякого відношення, що їм не під силу щось змінити: вибори підтасують, все заздалегідь вирішено; що вони ще не мають достатньо досвіду. Або ж просто не підтримують політичний курс чи форму правління їхньої держави. [4, 250]

За багатьох обставин нині потрібно принципово по-новому розглядати це питання. Але чи необхідно воно нині, коли ще існують наслідки гіпертрофованого, так званого, комуністичного виховання? Потрібне і саме таке, що виховувало б глибоку повагу до історії свого народу, до таких найважливіших символів, як Прапор, Гімн, Герб, до його культури, традицій. Інша справа, що ми не повинні забувати, що політичне виховання

не є й не повинне бути чимось вкрай заідеологізованим. Йдеться про оволодіння, особливо молодією особою, об'єктивними закономірностями розвитку природи, суспільства, оточуючого середовища.

Політичне виховання молоді здійснюється шляхом впливу на неї сім'ї, школи, громадських об'єднань, усього оточуючого середовища. Та все ж найефективніший вплив на формування політичної свідомості, як і політичної культури особи взагалі, має її безпосередня участь у суспільно корисній, громадсько-політичній діяльності. Така діяльність може бути різною за рівнем активності, спрямованістю.

Формування політичної культури молоді можливе за умови здійснення загальногромадського виховання, адже саме воно формує у людини почуття громадянськості, тобто почуття своєї співпричетності зі справами і турботами всього суспільства, прагнення внести свою частку в розбудову держави. Громадянськість перетворює людину з покірливого підданого влади в громадянина, який має свої права і обов'язки, вміє грамотно, на основі закону, за допомогою демократичних інститутів відстоювати свої інтереси. Громадянськість, згідно ще із стародавніми греками, це передусім відповідальна участь людини в суспільних справах. Зрозуміло, що справжній громадянин повинен прагнути до того, щоб бути корисним своїй державі. Це, безперечно, підсилює інтерес до історії, культури, розширення свого кругозору, ерудиції, духовного збагачення. Ось чому з впевненістю можна сказати. Що політично свідома людина – це перш за все громадянин, оскільки за цим поняттям розуміється людина, яка вступає у політику з розвинутими ідентифікаціями участі, яка навчена ідеологічним орієнтаціям, що визначають її політичний вибір певних правил політичної гри, особливо терпимості й толерантності, і приймає активну участь у політичному житті країни.

Звичайно, виховання у молоді людини почуття громадянськості потребує підвищеної уваги до її освіти, зокрема гуманітарної, оскільки тільки вона може сприяти формуванню розвинутої, ерудованої, політично освіченої особи.

Слід окремо виділити як один з найголовніших напрямів виховної роботи патріотичне виховання, яке органічно поєднує у собі дві гілки виховної роботи – національно-патріотичне і воєнно-патріотичне виховання. Саме цей напрямок виховної роботи має вирішальне значення в процесі формування національної свідомості. До речі, ставлення української молоді до інституту українського громадянства характеризується сталими показниками впродовж останніх років. Що стосується питання, чи пишаються молоді люди своєю належністю до українського громадянства, у червні 2007 р. ствердно відповіли 58 % респондентів, 24% вказали, що не пишаються, а 17% взагалі не змогли визначитися з відповіддю. [2, 334]

Слід зазначити, що простежується однозначна залежність ставлення до українського громадянства від рівня добробуту. Не дуже втішає те, що на запитання, чи пішли б молоді люди захищати свою країну у разі війни, 44% з них відповіли ствердно, 12% упевнені, що вони не стали б на захист Вітчизни, а останні просто не змогли визначитись. [2, 334]

Дуже активно впливають на формування світогляду особи різні молодіжні організації. Такі організації, як Спілка молодіжних організацій України, Спілка піонерських організацій України, Спілка Української молоді, «Пласт», Український національний комітет молодіжних організацій, Українська студентська спілка, Союз Українського студентства мають високий авторитет серед молоді. На жаль, лише близько 30% молодого населення країни цікавляться їх діяльністю. Інші ж просто займаються «бродінням по життю» та заповненням мізкового вакууму «псевдоінформацією». [3, 139] До речі, великий відсоток громадян просто залишаються не проінформованими щодо діяльності, та й взагалі існування подібних угруповань.

Дуже необхідно створити щось на зразок молодіжного інформаційного центру чи газети, чи журналу, або телеканалу, щоб активна й не байдужа молодь дізнавалась про різноманітні акції, збори, конференції, зустрічі серед молодіжних організацій і брала в них участь. Потрібна реальна підтримка з боку держави, її безпосередня участь у створенні умов для розвитку беззахисних паростків свідомості української молоді. Звичайно, це потребує додаткового фінансування і уваги, а в країні вистачає ще й економічних і політичних проблем. Але нам треба усвідомити одне: якщо сьогодні ніхто не виховає молодих українців з нормальною, недеформованою системою ціннісних орієнтацій, завтра вже нікому буде займатися будівництвом правової демократичної держави, а можливо й нікому буде називатися українцями взагалі.

### **Список використаної літератури:**

1. Бебик Я. М. Політична культура сучасної молоді / Я.М. Бебик, М.Ф. Головатий, А. В. Ребкало — К.: У НДПМ, 2004. — 383 с.
2. Карнаух А.А. Формування національної свідомості та духовності молоді як важлива потреба державотворення в Україні / А.А. Карнаух // Матеріали третіх ірпінських міжнародних науково-педагогічних читань на тему: проблеми гуманізації навчання та виховання у вищому закладі освіти. — Ірпінь: Національна академія ДПС України, 2005. — С. 332-334.
3. Карнаух А.А. Формування політичної культури молоді на сучасному етапі / А.А. Карнаух // Людина і політика. — 2008. — №5. — С.134-139.
4. Лапшин С.А. Дефінітивний аналіз проблеми формування політичної культури студентської молоді / С.А. Лапшин // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету. Серія: педагогіка і психологія. — № 35. — Вінниця: ВДПУ, 2011. — С. 246-251.

***Kucheruk V.***

### **POLITICAL CULTURE OF THE MODERN YOUTH AND THE FACTORS INFLUENCING ITS FORMATION**

*In the article, based on the analysis of the research of political scientists, lawyers, public figures, the essence of political culture is determined. The main attention is paid to the main*

*factors influencing the formation of the political culture of modern Ukrainian youth, as well as the ways to improve it.*

*Key words: political culture, youth, political consciousness, political behavior.*

**Кассас К.**

## **РЕАЛІЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИМИ ОСОБАМИ СВОЇХ ПРАВ І СВОБОД**

*У статті висвітлено основні аспекти правового статусу внутрішньо переміщених осіб в Україні та розроблено шляхи удосконалення у цій сфері.*

*Ключові слова: внутрішньо переміщена особа, біженець.*

Добровільні і вимушені міграції супроводжували розвиток людства впродовж усього його існування, але у наш час обсяги міграції досягли найбільших масштабів, зокрема в останні роки саме в Україні міграційні процеси набули широкого розповсюдження. Так, одним з наслідків анексії Автономної Республіки Крим Російською Федерацією, а згодом і її військовою агресією проти України на території Донецької та Луганської областей, стала поява в Україні категорії внутрішньо переміщених осіб. На сьогодні внутрішні мігранти вимушені залишати свої домівки, щоб зберегти власне життя та життя близьких, щоб уникнути насилля та політично мотивованого переслідування за свої переконання. Президентом України 20 жовтня 2014 року було ухвалено Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» № 1706-VII, який передбачає надання статусу внутрішньо переміщених осіб громадянам України, які були змушені покинути свої домівки у зоні проведення антитерористичної операції (АТО). Незважаючи на це спостерігаються значні недоліки у здійсненні внутрішніх переміщень. Спільне та ефективне вирішення проблем, що виникають в сфері регулювання правового статусу внутрішньо переміщених осіб, повинно відбуватися із урахуванням міжнародних стандартів захисту прав людини та норм міжнародного гуманітарного права, вітчизняного досвіду, урахуванням думки громадськості тощо. Зазначені положення обумовлюють необхідність глибокого осмислення, вивчення та удосконалення правового статусу внутрішньо переміщених осіб в Україні.

Розробкою теоретичних засад дослідження міграційних процесів, проблематикою внутрішньо переміщених осіб займалися такі дослідники, як В. Переведенцев, О. Піскун, І. Прибиткова, Ю. Римаренко, О. Хомра, Я. Кондратьєв, М. Марченко, В. Олефір, Б. Прощаєв, Я. Тищенко, С. Трофимов, М. Хавронюк., Ю. Білуха, С. Крижанівський, Ю. Тодика, Н. Шульга та ін.

Зазначимо, що необхідність визначення правового статусу внутрішньо переміщених осіб (ВПО) для світового співтовариства виникла у XX ст. у зв'язку з війнами на території країн Африки та Південного Сходу. Проблема обумовлювалася тим, що особи, які хоча і за зовнішніми ознаками знаходилися в ситуації, що є аналогічною до проблем біженців, проте не підпадали під цю категорію (не перетинали міжнародно-визнаних кордонів держави), їхні права не гарантувалися міжнародно-